

MİRASÇILARIN TEREKE BORÇLARINDAN SORUMLULUĞU BAĞLAMINDA MİRASBIRAKANIN KEFALET BORCUNDAN SINIRLI SORUMLULUK

*Limited Liability for the Surety Debt of the Legator in the Context of
the Liability of the Heirs for the Debts of the Estate*

Gamze TURAN BAŞARA*

Öz

Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 599. maddesinde benimsenen “küllî halefiyet prensibi” uyarınca mirasçılar, mirasbırakanın ölümü ile birlikte mirası bir bütün olarak ve kanun gereğince kazanırlar. Mirasbırakanın ölümüyle birlikte, miras yolu ile intikali mümkün olan tüm haklar ve aynı zamanda borçlar herhangi bir işleme gerek kalmaksızın, bir bütün olarak mirasçılara geçer. Mirasçılar, mirasbırakanın intikale elverişli tüm borçlarından, kural olarak kendilerine intikal eden terekeyle sınırlı olmaksızın kişisel malvarlıklarıyla ve müteselsilen sorumlu olurlar.

Mirasçılarının, mirasbırakanın borçlarından müteselsilen ve tüm malvarlıklarıyla şahsen sorumlu olmaları, alacaklıların menfaatini korurken, dış ilişkide alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olan mirasçı için ekonomik açıdan ciddi tehdit oluşturabilmektedir. Bu durumu dikkate alan kanun koyucu, müteselsil ve şahsi sorumluluk karşısında mirasçıları korumaya yönelik bir takım düzenlemelere yer vermiştir. Bunlardan biri, terekenin resmi defterinin tutulması halinde deftere kaydolunan kefalet borcundan mirasçılarının sorumluluğunu sınırlandıran 630. maddede hükmüdür.

Mirasçılarının mirasbırakanın kefalet borcundan sorumluluğunu sınırlandıran TMK'nın 630. maddesine göre, mirasın resmi defterinin

Makalenin Geliş Tarihi: 26.07.2022, **Makalenin Kabul Tarihi:** 11.08.2022.

* Doç. Dr., Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, e-posta: gamzeturan@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7729-6039.

tutulmasının talep edildiği ve mirasın tutulan deftere göre kabul edildiği durumda mirasçılar, mirasbırakanın kefalet borcunun tamamından değil, terekenin iflas hükümlerine göre tasfiyesi halinde kefalet alacaklısına düşecek miktarla sınırlı olmak üzere bütün malvarlıklarıyla sorumlu olacaklardır.

Anahtar Kelimeler: Mirasçı, tereke borcu, kefalet, külli halefiyet, müteselsil sorumluluk

Abstract

Pursuant to the “principle of universal succession” adopted in article 599 of the Turkish Civil Code (“TCC”), the heirs acquire the inheritance as a whole and by law upon the death of the legator. Upon the death of the legator, all rights as well as debts that can be transferred by inheritance pass on to the heirs as a whole, without the requirement to carry out any transaction or procedure. The heirs become personally and severally liable for all debts of the legator, which are convenient for transfer, without prejudice to the exceptions prescribed by the laws.

As per article 630 of the TCC, which limits the liability of the heirs for the surety debt of the legator; in the case that it is requested to keep an official book of the inheritance and that the inheritance is accepted based on the book kept, the heirs shall not be liable for the entire surety debt of the legator, however, shall be liable with all of their assets, limited to the amount that will fall to the surety creditor in the event of liquidation of the estate in accordance with the bankruptcy provisions.

Keywords: Heir, debt of the estate, surety, universal succession, several liability.

GİRİŞ

Türk miras hukuku bakımından geçerli olan mirasın kanun gereği iktisabı ve küllî halefiyet ilkelerinin gereği olarak, mirasbırakanın ölümü üzerine terekesi, kendiliğinden ve bir bütün olarak yasal ve atanmış mirasçılara intikal etmektedir. Mirasbırakanın terekesine intikale elverişli hakların yanı sıra borçlar da dahildir. Mirasçıların mirasbırakanın intikale elverişli borçlarından sorumluluğu esas olup mirasçılar, bu borçlardan, kanunda öngörülen istisnalar saklı kalmak kaydıyla şahsen ve müteselsilen sorumlu olurlar.

Türk Medeni Kanunu'na (TMK) göre, mirasbırakanın kefalet borcu mirasçılara intikal eden borçlardandır. Ancak TMK'nın 630. maddesinde mirasın resmi defterinin tutulmasının talep edildiği ve mirasın tutulan deftere göre kabul edildiği durumda, mirasbırakanın kefalet borcundan sorumluluğunu sınırlandıran bir düzenlemeye yer verilmiştir. Mirasçılarının mirasbırakanın kefalet borcundan dolayı sorumluluğu, asıl borçlunun borcu ödememesi halinde ortaya çıkacağından, deftere kaydolan borçlar arasında mirasbırakanın kefalet borcu varsa, mirası tutulan deftere göre kabul eden mirasçı bakımından kefalet borcundan sorumluluğa ilişkin belirsizlik söz konusu olmaktadır. Bu durumu dikkate alan kanun koyucu, anılan hükümle kefalet alacaklısı ile mirasçılar arasındaki menfaat dengesini korumayı amaçlamaktadır. Buna göre, kefalet alacaklısı alacağının bir kısmına kavuşurken, mirasçılar da, mirasbırakanın kefalet borcunun tamamından değil, terekenin iflas hükümlerine göre tasfiyesi halinde kefalet alacaklısına düşecek miktarla sınırlı olmak üzere bütün malvarlıklarıyla sorumlu olacaklardır.

Çalışma kapsamında mirasçılarının, mirasbırakanın kefalet borcundan sorumluluğunu incelemeye geçmeden önce tereke borçlarından sorumluluğa ilişkin olarak Türk miras hukukunda geçerli olan ilke ve kurallar üzerinde durmaya ihtiyaç vardır.

I. MİRASÇILARIN TEREKE BORÇLARINDAN SORUMLULUĞU

A. Genel Olarak

Türk Medeni Kanunu'nun 599. maddesinde Türk miras hukuku bakımından mirasın kazanılmasında “küllî halefiyet prensibi”nin benimsendiği açıkça ifade edilmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre mirasçılar, mirasbırakanın ölümü ile birlikte mirası bir bütün olarak ve kanun gereğince kazanırlar. Bunun sonucu olarak, mirasbırakanın ölümü ile, terekede yer alan ve miras yolu ile intikali mümkün olan tüm haklar ve aynı zamanda borçlar herhangi bir işleme gerek kalmaksızın, bir bütün olarak mirasçılara geçmektedir.¹

¹Mustafa Dural, Turgut Öz, Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2021), 17. Bası, 13, 407; Bilge Öztan, Miras Hukuku (Ankara: Yetkin Yayınları, 2019), 10. Bası, 21; Zahit İmre, Hasan Erman, Miras Hukuku (İstanbul: Der Yayınları, 2018), 14. Bası, 301; Ali Naim İnan, Şeref Ertaş, Hakan Albaş, Miras Hukuku (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 11. Bası, 73-74; Fikret Eren, İpek Yücer Aktürk, Türk Miras Hukuku, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2019), 18-19, 443; M. Kemal Oğuzman, Miras

Türk Medeni Kanunu'nun 641/I. maddesinde mirasçılardan tereke borçlarından müteselsilen sorumlu oldukları düzenlenmiştir. Müteselsil sorumlulukta, birden çok borçlunun her biri alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olup borçlulardan birinin borcu ifa etmesiyle diğerleri de borçtan kurtulmaktadır.² Mirasçılar bakımından geçerli olan müteselsil sorumluluk kapsamında, alacaklı alacağının tamamını mirasçılardan birinden talep edebileceği gibi, alacağının tamamını elde edinceye kadar dilediği oranda her bir mirasçıya başvurabilir. Alacaklıya payından fazla ifade bulunan mirasçı, payını aşan miktar için diğer mirasçılara rücu edebilir (TMK m. 682).

Mirasçılardan mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu hakkında bir diğer ilkeye, TMK'nın 599/II. maddesinde yer verilmiştir. Anılan düzenlemeye göre, mirasçılar mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak sorumlu olurlar.

Mirasbırakanın borçlarından sorumlu olabilmek için temel koşul mirasçı olmaktır. Mirasçı olabilmek için mirasın açıldığı anda mirasa ehil olmak, mirastan yoksun olmamak ve sağ olmak gerekir. TMK'nın 577. maddesinde hak ehliyeti başlığı altında düzenlenen mirasçılık ehliyeti, hak ehliyetinin miras hukukundaki görünümü olup hak ehliyetine sahip olan herkes, mirasçı olmaya ehildir.³

Hukuku (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1995), 6. Bası, 6-7; Necip Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1992), 42; Gökhan Antalya, Miras Hukuku, Cilt III (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 5. Bası, 91; Rona Serozan, Baki İlkay Engin, Miras Hukuku ve Uygulama Çalışmaları (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 7. Bası, 70; Yasemin Maraşlı Dinç, Miras Hukukunda Külli Halefiyet İlkesi (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 24-25.

² Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Ankara: Yetkin Yayınları, 2019), 24. Bası, 1342; M. Kemal Oğuzman, Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 2 (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017), 3. Bası, 461; Haluk Nami Nomer, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (İstanbul: Beta Yayınları, 2021), 18. Bası, 510; M. Ahmet Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Ankara: Turhan Kitabevi, 2021), 25. Bası, 946. Konuya ilişkin Yargıtay kararları için bkz. Y. 3. HD, E. 2020/9934, K. 2021/9980, 13.10.2021; Y. 2. HD, E. 2021/5600, K. 2022/128, 17.01.2022; Y. 8. HD, E. 2021/1637, K. 2021/4438, 27.05.2021 (UYAP).

³ İmre ve Erman, 306-307; Serozan ve Engin, 448; Kocayusufpaşaoğlu, 529; Oğuzman, 264-265; İnan, Ertaş ve Albaş, 475; Eren ve Yücer Aktürk, 418; M. Ahmet Kılıçoğlu, Miras Hukuku (Ankara: Turhan Kitabevi, 2021), 11. Bası, 256; Öztan, 339; Ivo Schwander, Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB, Art. 1-61 SchlT ZGB) (Basel: Helbing Lichtenhahn Verlag, 2003), 2. Auflage, Art. 539, 6; Peter Tuor, Bernhard Schnyder, Jörg Schmid and Alexandra Jungo, Das Schweizerische Zivilgesetzbuch (Zürich: Schulthess Verlag, 2015), 14. Auflage, 886;

Mirastan yoksunluk, mirasbırakana karşı, TMK'nın 578. maddesinde sınırlı olarak sayılan fiilleri⁴ gerçekleştirmiş olan mirasçının mirasçılık sıfatının sona ermesi sonucunu doğurur. Mirastan yoksunluk, mirasbırakanın bu yönde bir ölüme bağlı tasarruf yapmasına ya da mahkeme kararına ihtiyaç olmaksızın kanundan dolayı kendiliğinden ortaya çıkar.⁵

Mirasa ehil olabilmek için kural olarak mirasbırakanın ölümü anında sağ olmak gerekir. Bu kuralın istisnasını ceninin mirasçılığı ve TMK'nın 583. maddesinde düzenlenen art mirasçı tayini oluşturmaktadır.

Mirasçılıktan çıkarılma, mirastan yoksunluk veya feragat sebebiyle mirasçılık sıfatını kazanamayan ya da mirası reddettiği için kazanmış olduğu mirasçılık sıfatını geçmişe etkili olarak kaybeden mirasçının kural olarak mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu bulunmamaktadır.

TMK'nın 618. maddesinde mirası reddeden mirasçılardan mirasbırakanın borçlarından sorumlu olmayacaklarına ilişkin kurala bir istisna getirilmiştir. Anılan hükme göre mirasbırakan, ölümü anında borçlarını ödemekten aciz bir durumda ise mirası reddeden mirasçılar, mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıl içinde almış oldukları ve mirasın paylaşılmasında geri vermekle yükümlü oldukları değer ölçüsünde mirasbırakanın alacaklılarına karşı sorumlu olurlar.

Tereke borçlarını ödeyen mirasçının diğer mirasçılara karşı rücu hakkı gündeme gelir. TMK'nın 682. maddesi uyarınca paylaşma sözleşmesiyle ifası kendisine yükletilmemiş olan tereke borcunu veya üstlendiği miktardan fazlasını ya da payını aşan miktarda tereke borcunu ödeyen mirasçı diğer mirasçılara rücu edebilir. Rücu hakkının doğumu için tereke borcunun mirasın paylaşılmasından önce ya da sonra ödenmesi arasında bir fark yoktur.⁶

Paul Piotet, Schweizerisches Privatrechts, Vierter Band, Erbrecht, Zweiter Halbband (Basel und Stuttgart: Helbing Lichtenhahn Verlag, 1981), 555.

⁴ TMK'nın 578. maddesi kapsamında yoksunluk sebepleri; mirasbırakanı kasten ve hukuka aykırı olarak öldürmek ya da öldürmeye teşebbüs etmek, mirasbırakanı kasten ve hukuka aykırı olarak sürekli olacak şekilde ölüme bağlı tasarruf yapamayacak duruma getirmek, aldatma, zorlama veya korkutmanın etkisiyle ölüme bağlı tasarruf yapılmasını sağlamak, tasarruf yapılmasına engel olmak ya da tasarruftan dönülmesine neden olmak, mirasbırakanın yeni bir ölüme bağlı tasarruf yapamayacak durumda ve zamanda ölüme tasarrufu bozmak ya da ortadan kaldırmak şeklinde ifade edilmiştir.

⁵ İnan, Ertaş ve Albaş, 485; Kocayusufoğlu, 531; Kılıçoğlu, Miras, 259; İmre ve Erman, 311; Öztan, 347.

⁶ Sezer Çabri, Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 640-682), Cilt III (İstanbul: Onikilevha Yayınları, 2020), 598.

Tereke borcunu ödeyen mirasçı rücu hakkını öncelikle paylaşma sözleşmesiyle borcu üstlenen mirasçıya karşı kullanır (TMK m. 682/II).⁷ Tereke borcunu ifa eden mirasçı, borcu üstlenen mirasçıdan alacağını elde edememesi halinde diğer mirasçılara başvurabilecektir.⁸

Tereke borçlarının paylaşılmasına ilişkin bir sözleşmenin bulunmaması halinde tereke borcunu ifa eden mirasçı, diğerlerine miras payı oranında rücu edebilir. TMK'nın 682/III. maddesi uyarınca mirasçılardan her biri tereke borcundan miras payı oranında sorumludur. Rücu, borcu ifa eden mirasçının payını aşan kısım için söz konusudur.⁹

Rücu hakkının tabi olduğu zamanaşımı süresine ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Borcu ifa eden mirasçı alacaklıya halef olacağından rücu hakkı, alacağın tabi olduğu zamanaşımı süresine tabidir.¹⁰

B. Mirasçıların Kişisel Sorumluluğu

TMK'nın 599/II. maddesine göre, mirasçılar alacaklılara karşı mirasbırakanın borçlarından tüm malvarlıklarıyla şahsen sorumludurlar. Anılan düzenlemede mirasçıların alacaklılara karşı tereke mallarının yanında kişisel malvarlığıyla sorumlu olacağı kuralı kabul edilmiştir. Buna göre

⁷ Dural ve Öz, 463; Kocayusufpaşaoğlu, 735; Oğuzman, 339; Antalya, 539; İmre ve Erman, 586; Çabri, Cilt. III, 598; Eren ve Yücer Aktürk, 643; Peter Tuor and Vito Piconi, Berner Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Erbrecht, 2. Abteilung, Der Erbgang, Artikel 537-640 ZGB (Stämpfli Verlag: Bern, 1966), 2. Auflage, Art. 640, 5; Peter C. Schaufelberger, Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB, Art. 1-61 SchlT ZGB) (Basel: Helbing Lichtenhahn Verlag, 2003), 2. Auflage, Art. 640, 4; Tuor, Schnyder, Schmid and Jungo, 997.

⁸ Kocayusufpaşaoğlu, 735. Çabri, borcu ifa eden mirasçının, mirasçılarının tamamına değil, yalnızca paylaşma sözleşmesiyle borcu üstlenen mirasçılara karşı rücu edebileceğini kabul etmektedir (Cilt III, 600).

⁹ Serozan ve Engin, 596; Kocayusufpaşaoğlu, 735; Dural ve Öz, 463; İmre ve Erman, 586; Çabri, Cilt III, 600; Antalya, 539; Öztan, 447; Oğuzman, 339; Tuor and Piconi, BK, Art. 640, 8-9; Arnold Escher, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Das Erbrecht, Zweite Abteilung: Die Erbgang (Art. 537-640) (Zürich: Schulthess Verlag, 1960), 3. Auflage, Art. 640, 3,6; Schaufelberger, BSK- ZGB II, Art. 640, 5; Tarkan Göksu, CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Art. 457-640 ZGB (Zürich: Schulthess Verlag, 2016), 3. Auflage, Art. 640, 2; Martina Bosshardt, ZGB Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch (Zürich: Orell Füssli Verlag, 2021), 4. Auflage, Art. 640, 1, 3; Tuor, Schnyder, Schmid and Jungo, 997; Stephan Wolf and Stephanie Hrubesch-Millauer, Grundriss des Schweizerischen Erbrecht (Bern: Stämpfli Verlag, 2017), 554; Piotet, SPR IV/2, 898; Jean N. Druey, Grundriss des Erbrecht, (Bern: Stämpfli Verlag, 2002), 5. Auflage, 238.

¹⁰ Çabri, Cilt III, 601.

mirasbırakanın alacaklıları, alacağını elde etmek üzere terekeye başvurabileceği gibi, mirasçının şahsi malvarlığına başvurarak da alacağını elde edebilir.¹¹

Mirasçılarının terekenin borçlarından kişisel sorumluluğundan söz edebilmek için, mirasın kesin olarak kazanılmış olması gerekir. Mirasçılık sıfatını herhangi bir sebeple kazanamayan kimse mirasbırakanın borçlarından sorumlu olmaz.¹²

Kanunda mirasçılarının mirasbırakanın borçlarından şahsen sorumlu olması kuralının istisnaları öngörülmüştür.¹³ Bunlardan ilki mirasın resmi tasfiyesidir. TMK'nın 632/III. maddesine göre resmi tasfiye halinde mirasçılar, terekenin borçlarından sorumlu olmazlar.

Mirasbırakanın borçlarından şahsen sorumlu olma kuralının bir diğer istisnası, terekenin resmi defterinin tutulması ve mirasın tutulan deftere göre kabul edilmesidir. TMK'nın 628/I. maddesi uyarınca terekenin resmi defterinin tutulması istenmiş ve miras, tutulan deftere göre kabul edilmişse bu durumda mirasçılar yalnızca deftere yazılan borçlardan sorumlu olurlar.

¹¹ İmre ve Erman, 12; Oğuzman, 317-318; Kocayusufpaşaoğlu, 46; Serozan ve Engin, 80; İnan, Ertaş ve Albaş, 77-78; Öztan, 23, 446; Eren ve Yücer Aktürk, 447; Sezer Çabri, Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 575-639), Cilt II (İstanbul: Onikilevha Yayınları, 2020), 427; Şakir Berki, "Türk Medeni Kanununda Mirasçılarının Mes'uliyeti", AÜHFD, Cilt 25, Sayı 3, (1968), 109 vd.; Ahu Ayanoglu Morali, "Mirasın Açılmasından Önce Mirasçılarının Tereke Borçlarından Sorumluluğunda Geçerli Temel İlkeler ve Bu Sorumluluğun Sınırlandığı Haller", Prof. Dr. Özer Seliçi'nin Anısına Armağan, BÜHFD, Özel Sayı, Cilt 11, Sayı 145-146, (2016), 566 vd.; Tuor, Schnyder, Schmid and Jungo, 889; Schwander, BSK- ZGB II, Art. 560, 8; Claudia Büchi-Wehinger and Rahel Reich, ZGB Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch (Zürich: Orell Füssli Verlag, 2021), 4. Auflage, Art. 603, 1; Franco Lorandi, "Erblasser, Erbeingemeinschaft, Erbe(n) und Erbschaft als Schuldner", AJP, (2012), 1379; Thomas Weibel, Das Ende der Solidarhaftung der Erben (Basel: 2002), 6-7; Piotet, SPR IV/2, 654; Druey, 184.

¹² Çabri, Cilt II, 433; Cem Baygın, Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005), 53.

¹³ Mirasçılarının mirasbırakanın borçlarından şahsen ve müteselsilen sorumlu olmaları sebebiyle ortaya çıkabilecek ağır sorumluluk çeşitli yollarla hafifletilebilir. Bunlardan biri, mirasın kazanılmasının henüz geçici olduğu dönemde, başka bir ifadeyle mirasın kazanılmasının, kabulle ya da ret süresinin geçmesiyle kesinleşinceye kadar mirasçıya karşı takip yapılamaz (İcra ve İflas Kanunu, m. 53/I). Aslında mirasın kazanılmasının henüz geçici olduğu dönemde tereke borçlarından dolayı mirasçılara karşı takip yapılamadığı gibi, dava da açılmamalıdır. Serozan ve Engin, ret hakkına sahip olan bir mirasçının kendisine karşı açılan davanın içine çekilmesinin, ret hakkının etkisiz hale gelmesi riskini gündeme getirebileceğini ifade etmektedir (Serozan ve Engin, 498).

Mirasbırakanın borçlarından sorumluluğuna ilişkin kuralın bir diğer istisnası devletin yasal mirasçılığında karşımıza çıkmaktadır. TMK'nın 631. maddesine göre, Devletin yasal mirasçı olduğu hallerde sulh mahkemesince, re'sen, terekenin resmi defteri düzenlenir ve Devlet deftere kaydolunan borçlardan sadece terekeyle sınırlı olarak sorumlu olur.

C. Mirasçılardan Müteselsil Sorumluluğu

Mirasbırakanın birden fazla mirasçısı olması halinde mirasçılar, terekenin borçlarından müteselsilen sorumlu olurlar (TMK m. 641). Müteselsil sorumluluk ilkesi uyarınca tereke alacaklıları, alacaklarını tek bir mirasçıdan talep edebileceği gibi mirasçılardan tamamından da talep edebilir.¹⁴ Böylece alacaklı, bütün mirasçılara karşı dava açmak zorunda olmaksızın alacağını elde etme imkânına sahip olmaktadır.

Mirasçılardan tereke borçlarından müteselsil sorumluluğu kural olarak mirasın açılmasıyla başlar. Alacağın talep edilebilmesi için gerekli olan koşulların gerçekleşmesi halinde, mirasın açılmasından itibaren her bir mirasçı tereke borcunu ifayla yükümlü olur.¹⁵

Müteselsil sorumluluğa ilişkin hüküm emredici niteliktedir.¹⁶ Mirasbırakanın müteselsil sorumluluğu kaldırmaya ya da sınırlamaya yönelik yaptığı ölüme bağlı tasarruflar paylaşırma kuralı niteliğinde olup mirasçılar arasındaki rücu ilişkisinde mirasçılara bağlar; ancak dış ilişkide alacaklıya karşı ileri sürülemez.¹⁷ Bu yönde bir ölüme bağlı tasarrufa rağmen, alacaklı, mirasçılardan tamamına başvurarak borcun ifasını talep edebilir. Borcu ifa eden mirasçı mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufuna uygun olarak diğer mirasçılara rücu edebilir.¹⁸

¹⁴ Ayanoğlu Morali, 567; Çabri, Cilt II, 428; Oğuzman, 318; Kılıçoğlu, Miras, 433; Baygın, 67; Kocayusufpaşaoğlu, 46; Öztan, 446; Maraşlı Dinç, 28; Tuor and Piconi, BK, Art. 603, 5; Escher, ZK, Art. 603, 7; Schaufelberger, BSK-ZGB II, Art. 603, 2; Stephan Wolf, Berner Kommentar, Die Teilung der Erbschaft, Art. 602-619 ZGB (Bern: Stämpfli Verlag, 2014), Art. 603, 5; Tuor, Schnyder, Schmid and Jungo, 932; Büchi-Wehinger and Reich, ZGB Kommentar, Art. 603, 1, 2.

¹⁵ Ayanoğlu Morali, 266; Çabri Cilt III, 79; Öztan, 446; Maraşlı Dinç, 28; Escher, ZK, Art. 603, 6; Tuor and Piconi, BK, Art. 603, 4; Schaufelberger, BSK-ZGB II, Art. 603, 6; Wolf, BK, Art. 603, 34; Büchi-Wehinger and Reich, ZGB Kommentar, Art. 603, 4, 5.

¹⁶ Wolf and Hrubesch-Millauer, 432; Öztan, 446; Çabri, Cilt III, 78.

¹⁷ Dural ve Öz, 462; Antalya, 95; Kılıçoğlu, Miras, 433; Çabri, Cilt II, 429; Piotet, SPR IV/2, 897.

¹⁸ Serozan ve Engin, 498; Kocayusufpaşaoğlu, 739; Antalya, 95; Dural ve Öz, 462; Çabri, Cilt III, 78; Öztan, 446.

Mirasın açılmasıyla başlayan müteselsil sorumluluğu, mirasın paylaşılmasından önce ve sonra olmak üzere iki kategoride incelemek mümkündür.

D. Mirasçılarının Mirasın Paylaşılmasından Önce Tereke Borçlarından Sorumluluğu

Mirasçılarının müteselsil sorumluluğunun düzenlendiği TMK'nın 641/I. maddesinde sorumluluğun kapsamını tam anlamıyla ifade etmek üzere mirasbırakanın borçları ifadesi yerine tereke borçları ifadesine yer verilmiştir. Zira tereke borçları kavramı, sadece mirasbırakanın sağlığında muaccel olmuş borçları değil, aynı zaman mirasın açılmasından sonra doğan borçları da ifade etmektedir.¹⁹Burada tereke borcunun hukuki kaynağı önemli değildir. Söz konusu borçlar, hukuki işlemde, haksız fiilden, sebepsiz zenginleşmeden ya da ölüm anına kadar oluşan birtakım olgular nedeniyle doğrudan doğruya kanundan doğabilir.²⁰

Mirasbırakanın ölümüyle birlikte mirasçılarının tarafı halinde geldikleri sözleşmelerden kaynaklanan dönemli borçlardan da mirasçılarının müteselsil sorumluluğu söz konusudur. Örneğin mirasbırakanın ölümüyle birlikte kiracı olduğu kira sözleşmesinin tarafı haline gelen mirasçılar, her ay kendi şahıslarında doğan kira bedelinden müteselsilen sorumlu olurlar. Burada dar anlamda borç mirasbırakandan intikal etmeyip doğrudan mirasçılarının şahsında doğsa da, borcun kaynaklandığı borç ilişkisi mirasbırakandan intikal etmektedir.²¹

Mirasçılarının mirasın paylaşılmasından önce müteselsilen ve şahsen sorumlu oldukları kabul edilen tereke borçlarının bir kısmı mirasbırakanın ölümünden sonra doğar. Bunlara örnek olarak TMK'nın 507/I. maddesinde öngörülen cenaze giderleri, terekenin mühürlenmesi ve yazımı giderleri,

¹⁹ Kocayusufpaşaoğlu, 700; Kılıçoğlu, Miras, 305; Serozan ve Engin, 497; Dural ve Öz, 461; Öztan, 449; Baygın, 43, 68; Çabri, Cilt III, 81; Maraşlı Dinç, 27; Tuor and Picononi, BK, Art. 603, 7-7a; Schaufelberger, BSK-ZGB II, Art. 603, 7-8; Tuor, Schnyder, Schmid and Jungo, 933; Wolf, BK, Art. 603, 38; Barbara Graham-Siegenthaler, CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Art. 457-640 ZGB (Zürich: Schulthess Verlag, 2016), 3. Auflage, Art. 603, 1; Bosshardt, ZGB Kommentar, Art. 639, 1; Weibel, 62; Piotet, SPR IV/2, 898.

²⁰ Serozan ve Engin, 496; Baygın, 53; İnan, Ertaş ve Albaş, 565.

²¹ Dural ve Öz, 462; Çabri, Cilt III, 81.

mirasbırakanla birlikte yaşayan ve onun tarafından bakılan kimselerin üç aylık bakım giderleri sayılabilir.²²

Ayrıca TMK'nın 641/II. maddesinde öngörülen borç, mirasbırakanın borcu kapsamında olmamasına rağmen, mirasçılarının, mirasın paylaşılmasından önce müteselsilen sorumlu oldukları kabul edilen borçlardandır.²³ Buna göre, ana ve baba veya büyük ana ve büyük babayla birlikte yaşayan ve emeklerini ve gelirlerini aileye özgüleyen ergin çocuklar ile torunlara verilecek uygun miktar tazminat, bu tazminatın ödenmesi sebebiyle terekenin borç ödemediği acze düşmemesi koşuluyla tereke borcu sayılır. Ancak bu tazminatın ödenmesi bazı sınırlamalara tabidir. Öncelikle söz konusu borcun ödenmesi sonucu tereke acze düşmemelidir. Ayrıca anılan hükümde belirtilen tazminat, sadece çocuklar ve torunlar için ödenir.

Mirasbırakan, TMK'nın 517. maddesi kapsamında belirli mal bırakma yoluyla kazandırmada bulunmuşsa, aksi öngörülmedikçe, bütün mirasçılar söz konusu vasiyeti yerine getirmekle yükümlüdür (TMK m. 600/I). Mirasçılarının müteselsil sorumluluğunun kapsamına vasiyet alacaklısının alacağı da dahildir. Vasiyet alacaklısı, alacağını, mirasçılarının birinden talep edebileceği gibi bütün mirasçılardan da talep edebilir. Ancak mirasbırakan vasiyeti yerine getirmekle yükümlü olan kişi ya da kişileri özel olarak belirlemişse, bu durumda diğer mirasçılar vasiyet borcundan sorumlu olmazlar.²⁴

Mirasçılardan birinin terekeden olan alacağı bakımından diğer mirasçılarının müteselsilen sorumlu olup olmayacağı öğretide tartışmalıdır. Bir görüş, bu durumda müteselsil sorumluluğun uygulanamayacağı, alacaklı mirasçının her bir mirasçıya payı oranında başvurabileceği yönündedir.²⁵

²² Dural ve Öz, 461; Öztan, 449; Serozan ve Engin, 497; Kılıçoğlu, Miras, 305; Çabri, Cilt III, 81; Wolf and Hrubesch-Millauer, 433; Tuor and Piconi, BK, Art. 603, 7a; Wolf, BK, Art. 603, 40-41; Schaufelberger, BSK-ZGB II, Art. 603, 9.

²³ Öztan, 449; Çabri, Cilt III, 82; Tuor and Piconi, BK, Art. 603, 7a; Graham-Siegenthaler, CHK-Handkom., Art. 603, 8; Schaufelberger, BSK-ZGB II, Art. 603, 9; Tuor, Schnyder, Schmid and Jungo, 933.

²⁴ Oğuzman, 145; Kocayusufpaşaoğlu, 266; Dural ve Öz, 149; Öztan, 449; Serozan ve Engin, 501; Çabri, Cilt III, 82; Tuor and Piconi, BK, Art. 603, 7b; Wolf, BK, Art. 603, 42; Schaufelberger, BSK-ZGB II, Art. 603, 10; Büchi-Wehinger and Reich, ZGB Kommentar, Art. 603, 9; Tuor, Schnyder, Schmid and Jungo, 933; Weibel, 7.

²⁵ İmre ve Erman, 460; Dural ve Öz, 462; Öztan, 450; Kılıçoğlu, Miras, 307; Çabri, Cilt III, 85; Wolf, BK, Art. 603, 46; Schaufelberger, BSK-ZGB II, Art. 603, 11; Büchi-Wehinger and Reich, ZGB Kommentar, Art. 603, 8; Tuor and Piconi, BK, Art. 603, 1. Aynı yönde Yargıtay kararı için bkz. Y. 2. HD, E. 2021/5519, K. 2021/6544, 27.09.2021; Y. 8. HD, E.

Buna göre alacaklı mirasçının miras payına denk gelen miktar, asıl alacaktan çıkarıldıktan sonra geriye kalan kısım için diğer mirasçılara payları oranında başvurulabilir.²⁶ Bir diğer görüş ise, terekeden alacaklı olan mirasçıya karşı diğer mirasçılarının müteselsilen sorumlu olduklarını kabul etmektedir.²⁷

Mirasbırakanın vergi borçları bakımından müteselsil sorumluluk kuralı geçerli değildir. Vergi Usul Kanunu'nun 12. maddesi uyarınca mirasçılar, mirasbırakanın borçlarından miras payları oranında sorumlu olurlar. Eğer mirasçılık sıfatı herhangi bir nedenle sona ermişse, bu kişi mirasbırakanın vergi borçlarından sorumlu olmaz.²⁸

E. Mirasçılarının Mirasın Paylaşılmasından Sonra Tereke Borçlarından Sorumluluğu

Mirasçılarının terekenin borçlarından dolayı müteselsil sorumluluğu, mirasın açılmasıyla başlar ve miras ortaklığı devam ettiği sürece devam eder. Başka bir ifadeyle miras ortaklığı devam ettiği sürece müteselsil sorumluluk bir süreye tabi değildir. Ancak mirasın paylaşılması gerçekleştiğinden itibaren belli bir süre sonra müteselsil sorumluluk kendiliğinden sona ermektedir. TMK'nın 681/II. maddesi uyarınca paylaşmadan itibaren ya da daha sonra muaccel olacak borçlarda muacceliyet tarihinden itibaren beş yıl geçmekle müteselsil sorumluluk sona erer.²⁹ Burada mirasçılarının tereke borçlarından müteselsil sorumlulukları sona ermekle birlikte miras payı oranında müşterek sorumlulukları devam eder.³⁰

Mirasın paylaşılması ve miras ortaklığının sona ermesi borçların ifa edildiği anlamına gelmez. TMK'nın 649/III. maddesinde mirasçılardan her birinin tereke borçlarının, paylaşmadan önce ödenmesini ya da güvenceye

2018/14507, K. 2019/5344, 21.05.2019; Y. 8. HD, E. 2019/5130, K. 2019/11418, 17.12.2019 (UYAP). İsviçre Federal Mahkemesi kararı için bkz. BGE 71 II 219, 222, 72 II 154, 160.

²⁶ Çabri, Cilt III, 86.

²⁷ Escher, ZK, Art. 603, 1a; Piotet, SPR IV/2, 656.

²⁸ Çabri, Cilt III, 87.

²⁹ Oğuzman, 318; Dural ve Öz, 531; İmre ve Erman, 457; Berki, 110-111; Öztan, 451; Baygın, 76-77; Göksu, CHK-Handkom., Art. 639, 5; Escher, ZK, Art. 639, 4; Bosshardt, ZGB Kommentar, Art. 639, 5; Tuor, Schnyder, Schmid and Jungo, 998; Lorandi, 1380; Piotet, SPR IV/2, 656; Weibel, 142.

³⁰ Kocayusufpaşaoğlu, 738; Oğuzman, 339; İmre ve Erman, 457; Baygın, 78; Çabri, Cilt III, 90; Göksu, CHK-Handkom., Art. 639, 6; Tuor and Piconi, BK, Art. 639, 21; Bosshardt, ZGB Kommentar, Art. 639, 6.

bağlanmasını isteyebileceği öngörülmüştür. Ancak mirasçılardan bu yönde bir talebinin bulunmaması halinde tereke borçları ödenmeden ya da güvenceye bağlanmadan mirasın paylaşılması mümkündür.

Mirasçılar aralarında yapacakları anlaşmayla tereke borçlarından hangi mirasçının hangi oranda sorumlu olacağını kararlaştırabilirler. Tereke borçlarının ifasına ilişkin bu türden anlaşmalar, iç ilişkide mirasçılar arasında hüküm ve sonuç doğurmakla birlikte dış ilişkide alacaklılara karşı ileri sürülemez. Mirasçılar, alacaklılara karşı tereke borcundan dolayı müteselsilen ve bütün malvarlıklarıyla sorumlu olmaya devam ederler.³¹ Tereke borcunun mirasçılardan biri tarafından üstlenilmiş olmasına rağmen başka bir mirasçı tarafından ifa edilmesi halinde, borcu ödeyen mirasçı borçtan sorumlu olmayı üstlenen mirasçıya rücu edebilir.

Bu türden anlaşmaların dış ilişkide alacaklılara karşı hüküm doğurması, alacaklının mirasçılar arasındaki anlaşmaya rıza göstermesine bağlıdır. Mirasçılar aralarında yaptıkları anlaşmayı alacaklılara bildirirler. Alacaklının paylaşma sözleşmesine rıza göstermesi, borcu üstlenen mirasçının borcunun kapsamında değişiklik olması sonucunu doğurur ve diğer mirasçılardan sorumluluğu anlaşmayı kabul eden alacaklılara karşı sona erer.³²

Burada mirasçılardan birinin borcu üstlenmesi, TBK'nın 195 vd. maddelerinde düzenlenen borcun üstlenilmesi niteliğinde değildir. Zira TBK'nın 195 vd. maddeleri kapsamında gerçekleşen borcun üstlenilmesinde borç ilişkisine yabancı üçüncü bir kişi borcu üstlenerek borçtan sorumlu hale gelmekteyken, paylaşma sözleşmesi uyarınca borcu üstlenen mirasçı halihazırda borçtan sorumludur. Burada sadece borcu üstlenen mirasçının mevcut sorumluluğunda değişiklik meydana gelmektedir. Bu nedenle mirasçılardan tereke borçlarını üstlenmeye yönelik anlaşmaları bakımından TBK'nın 195 vd. hükümleri değil, TMK'nın 681. maddesi uygulama alanı bulur.³³

³¹ Kocayusufoşpaşaoğlu, 734; Serozan ve Engin, 498; İmre ve Erman, 580; Çabri, Cilt III, 595; Tuor and Picononi, BK, Art. 639, 3; Schaufelberger, BSK- ZGB II, Art. 639, 10; ; Piotet, SPR IV/2, 656; Göksu, CHK-Handkom., Art. 639, 3; Piotet, SPR IV/2, 897.

³² Kocayusufoşpaşaoğlu, 739; Serozan ve Engin, 566; İmre ve Erman, 580-581; Baygın, 74; Dural ve Öz, 463; Kılıçoğlu, Miras, 339; Çabri, Cilt III, 585-586; Maraşlı Dinç, 28; Tuor and Picononi, BK, Art. 639, 6, 7; Escher, ZK, Art. 639, 5, 9; Schaufelberger, BSK- ZGB II, Art. 639, 13; Göksu, CHK-Handkom., Art. 639, 8; Bosshardt, ZGB Kommentar, Art. 639, 4; Lorandi, 1379.

³³ İmre ve Erman, 581; Çabri, Cilt III, 586.

Mirasın paylaşılması tarihinde muaccel olmuş tereke borçlarından dolayı mirasçılarının müteselsilen ve bütün malvarlıklarıyla sorumluluğu, paylaşmadan itibaren beş yıl süreyle devam eder. Mirasın paylaşılmasından sonra muaccel olan borçlarda beş yıllık süre muacceliyet tarihinden itibaren işlemeye başlar. (TMK m. 681/II). Burada beş yıllık süre, terekenin tümüyle elden paylaşılması ya da paylaşma sözleşmesi uyarınca gerekli tasarruf işlemlerinin yapılmasından itibaren, mahkeme kararıyla paylaşmada ise kararın kesinleştiği tarihten itibaren işlemeye başlar.³⁴

Mirasın kısmen paylaşılması mümkün olup objektif kısmi paylaşma ve subjektif kısmi paylaşma olmak üzere iki şekilde gerçekleşir. Objektif kısmi paylaşmada tereke mallarının bir kısmı mirasçılar arasında paylaşılır ve kalan kısım üzerinde miras ortaklığı devam eder (MK 676/II). Mirasçılardan bir kısmı miras ortaklığından ayrılmak isterken, diğer bir kısmı ortaklığın devam etmesini istemekte ise bir veya birkaç mirasçının payı verilerek bunlar miras ortaklığından çıkarılabilirler. Bu paylaşmaya subjektif kısmi paylaşma denir.³⁵

Objektif kısmi paylaşma halinde miras ortaklığı devam ettiği için beş yıllık süre işlemeye başlamaz.³⁶ Subjektif kısmi paylaşmada beş yıllık sürenin hangi andan itibaren işlemeye başlayacağı konusunda öğretide farklı çözümler benimsenmiştir. Bir görüşe göre, subjektif kısmi paylaşmada mirasçılardan biri miras ortaklığından çıkmış olsa bile beş yıllık süre, miras ortaklığının tamamıyla sona erdiği andan itibaren işlemeye başlar.³⁷ Ancak belirtmek gerekir ki, subjektif kısmi paylaşmada miras ortaklığından ayrılan mirasçı bakımından miras ortaklığı sona ermiş olduğundan ilgili mirasçı bakımından beş yıllık sürenin başlamasında mirasın subjektif paylaşılması anının esas alınması yerinde bir çözüm olur.³⁸

F. Müteselsil Sorumluluğun Sona Ermesi

Mirasçılarının tereke borçlarından müteselsil sorumluluğunun sona ermesi hallerinden biri, mirasın paylaşılmasından itibaren beş yıllık sürenin

³⁴ Baygın, 76; Çabri, Cilt III, 587; İmre ve Erman, 583; Tuor and Picononi, BK, Art. 639, 12; Wolf and Hrubesch-Millauer, 545; Schaufelberger, BSK- ZGB II, Art. 639, 20; Bosshardt, ZGB Kommentar, Art. 639, 5.

³⁵ Öztan, 459.

³⁶ Çabri, Cilt III, 587; Kılıçoğlu, Miras, 435; Tuor and Picononi, BK, Art. 639, 12; Göksu, CHK-Handkom., Art. 639, 7; Escher, ZK, Art. 639, 14; Weibel, 142.

³⁷ İmre ve Erman, 583; Çabri, Cilt III, 587-588.

³⁸ Kocayusufpaşaoğlu, 558; Escher, ZK, Art. 639, 14.

dolmasıdır. Mirasın paylaşılması anında muaccel olan borçlar bakımından beş yıllık süre, elden paylaşmanın gerçekleşmesi veya paylaşma sözleşmesinden doğan borçların ifa edilmesiyle ya da paylaşma davasında kararın kesinleşmesiyle işlemeye başlar. Paylaşmadan sonra muaccel olan borçlar bakımından ise beş yıllık süre, muacceliyet tarihinden itibaren işlemeye başlar.³⁹

Belirtmek gerekir ki, beş yıllık sürenin başlaması için miras ortaklığının mutlaka paylaşmayla sona ermesi gerekmez. Miras ortaklığının, terekenin tamamı için paylı mülkiyete geçilmesi suretiyle sona ermesi halinde de beş yıllık süre işlemeye başlar.⁴⁰

Beş yıllık sürenin dolmasıyla mirasçılarının tereke borçlarından dolayı müteselsil sorumluluğu sona erer, ancak payları oranında sorumlu olmaya devam ederler. Öğretide bir görüş⁴¹, mirasçılarının tereke borçlarından sorumluluğa ilişkin bir anlaşma yapmış olmaları halinde beş yıllık süre dolduktan sonra da bu anlaşma uyarınca sorumlu olacaklarını savunurken; ağırlıklı görüş⁴², anlaşmadan bağımsız olarak payları oranında sorumlu olacaklarını kabul etmektedir. Burada mirasçılarının aralarındaki anlaşma uyarınca alacaklılara karşı sorumlu olmaları ancak alacaklının bu anlaşmaya rıza göstermesine ve böylece anlaşmanın alacaklıya karşı ileri sürülebilir olmasına bağlıdır.⁴³

Mirasçılarının müteselsil sorumluluğunun sona ermesi sonucunu doğuran bir diğer hal, mirasbırakanın borcu için rehnedilmiş taşınmazın paylaşmada mirasçılardan birine özgülenmesidir. TMK'nın 655. maddesi uyarınca söz konusu mirasçı, o taşınmazın güvence altına aldığı borcu üstlenmiş olur. Bu durumda borcun üstlenilmesi, alacaklı ve mirasçılarının iradesinden bağımsız olarak kanundan dolayı gerçekleşmektedir.⁴⁴ Borcun üstlenilmesi gerçekleştikten sonra mirasçılarının sorumluluğu sona ermekte ve alacaklı

³⁹ İmre ve Erman, 583; Baygın, 76; Kocayusufpaşaoğlu, 737; Oğuzman, 339; Çabri, Cilt III, 591; Tuor and Picononi, BK, Art. 639, 16; Tuor, Schnyder, Schmid and Jungo, 998; Schaufelberger, BSK- ZGB II, Art. 639, 17; Göksu, CHK-Handkom., Art. 639, 7; Weibel, 50-51, 60; Piotet, SPR IV/2, 656.

⁴⁰ Çabri, Cilt III, 592.

⁴¹ İmre ve Erman, 585; Tuor and Picononi, BK, Art. 639, 21-22.

⁴² Oğuzman, 339; Dural ve Öz, 466; Kocayusufpaşaoğlu, 738; Antalya, 95; Baygın, 80; Çabri, Cilt III, 595; Escher, ZK, Art. 639, 21; Schaufelberger, BSK- ZGB II, Art. 639, 19.

⁴³ Çabri, Cilt III, 595.

⁴⁴ Dural ve Öz, 466; Berki, 114-115; Çabri, Cilt III, 594.

alacağını sadece paylaşmada rehinli taşınmazın özgülediği mirasçıya karşı ileri sürebilmektedir.⁴⁵

Mirasçılarının tereke borcunu aralarında paylaşması ya da tereke borcunu mirasçılardan biri veya bir kaçının üstlenmesi halinde müteselsil sorumluluğun sona ermesi ancak alacaklının mirasçılar arasındaki anlaşmayı onaylamasıyla mümkün olur.⁴⁶ Birden fazla tereke alacaklısı olup bunlardan bir kısmı mirasçılar arasındaki anlaşmayı kabul ederse, müteselsil sorumluluk anlaşmaya rızasını açıklayan alacaklılar bakımından sona erer.⁴⁷

II. MİRASBIRAKANIN KEFALET BORCUNDAN MİRASÇILARIN SINIRLI SORUMLULUĞU

A. Genel Olarak

Terekenin defterinin tutulması halinde, mirasçılarının mirasbırakanın kefalet borcundan dolayı sorumluluğunu sınırlandıran bir düzenleme öngörülmüştür. Kefalet borcundan kaynaklanan sorumluluğun sınırlandırılmasının temel nedeni, kefalet sözleşmesi asıl borçluya şahsi bir teminat sağlama amaçlı bir sözleşme olduğundan, alacaklının, kural olarak asıl borçlunun borcu zamanında ifa etmemesi üzerine kefile müracaat edecek olmasıdır. Başka bir ifadeyle, kefilin borcunun kural olarak tali olması nedeniyle asıl borçlunun borcu ödememesi halinde kefilin sorumluluğu söz konusu olmaktadır. Bu durum terekenin borca batık olup olmadığının değerlendirilmesinde önem arz etmektedir. Zira asıl borçlunun borcu ödemesi halinde kefil olan mirasbırakanın sorumluluğu sona erecek ve terekenin aktifleri pasiflerini karşılayabilecek durumda olacakken, asıl borçlunun borcu ödememesi ve kefilin sorumluluğuna başvurulması halinde terekenin pasifleri aktiflerinden fazla olabilecektir.

Terekenin resmi defterinin tutulmasının istenmesi halinde, mirasçılardan her biri, mirası reddettiğini, resmi tasfiye istediğini, deftere

⁴⁵ Berki, 114-115; Dural ve Öz, 466; Tuor and Picononi, BK, Art. 639, 15b. Öğretide bir görüş, rehinli taşınmazın mirasçılardan birine özgülenmesinin müteselsil sorumluluğu sona erdirmediğini, borcun üstlenilmesinin mirasçılar arasında hüküm doğurduğunu kabul etmektedir (Baygın, 80; Escher, ZK, Art. 639, 16).

⁴⁶ Kocayusufoğlu, 736; İnan, Ertuş ve Albaş, 617; Dural ve Öz, 465; Kılıçoğlu, Miras, 339, 433; İmre ve Erman, 582; Baygın, 74-76; Çabri, Cilt III, 589; Tuor and Picononi, BK, Art. 639, 9; Tuor, Schnyder, Schmid and Rumo, 811; Schaufelberger, BSK- ZGB II, Art. 639, 13; Göksu, CHK-Handkom., Art. 639, 8; Weibel, 219.

⁴⁷ Kocayusufoğlu, 736; İmre ve Erman, 583; Çabri, Cilt III, 590; Tuor and Picononi, BK, Art. 639, 10; Weibel, 224.

göre kabul ettiğini ya da kayıtsız şartsız kabul ettiğini beyan edebilir (TMK m. 627/I). Mirasın tutulan deftere göre kabul edilmesi halinde, mirasçı, deftere yazılan borçlardan hem tereke malları hem kendi malvarlığıyla sorumludur (TMK m. 628/III).

Mirasçının talebi üzerine tutulan deftere kaydolunan borçlar arasında mirasbırakanın kefalet borcu varsa, bu durumda da mirasçıların mirasbırakanın kefalet borcundan dolayı sorumluluğuna ilişkin belirsizlik devam etmekte ve asıl borçlunun borcu ödememesi halinde mirasçılar kefalet borcundan sorumlu olabilmektedir. Şöyle ki, kefalet borcunun ödenmesi söz konusu olmadığı takdirde terekenin aktifi borçlarından fazla olabilir ve bu durumda mirasın tutulan deftere göre kabulü mirasçılarının menfaatine olabilir. Buna karşılık deftere yazılan kefalet borcunun mirasçı tarafından ödenmesinin söz konusu olduğu ihtimalde, terekenin aktifleri pasiflerini karşılayamıyorsa, miras tutulan deftere göre kabul eden mirasçının, tereke borcundan kendi malvarlığıyla sorumlu olması gündeme gelebilir. Örneğin, tutulan deftere göre, terekenin aktifinin 400.000 TL olduğu, mirasbırakanın 300.000 TL borcu ve 500.000 TL de kefalet borcu olduğu durumda, tutulan deftere göre miras kabul eden mirasçı kefalet borcundan sorumlu olmazsa, tereke borcu ödendikten sonra mirasçıya 100.000 TL kalmaktayken; mirasçının kefalet borcundan sorumlu olması halinde, kendi malvarlığından tereke borçlarını karşılaması söz konusu olacaktır. İşte böyle bir durumda mirasçı kefalet borcundan sorumlu olacağını bilseydi büyük ihtimalle mirası reddederdi.⁴⁸

Deftere kayıtlı borçlar arasında mirasbırakanın kefalet sözleşmesinden doğan borçlarının bulunması halinde miras, tutulan deftere göre kabul eden mirasçı bakımından ortaya çıkacak belirsizliği dikkate alan kanun koyucu, mirasçılarının sorumluluğunu sınırlandıran bir düzenlemeyle, mirasçılarının menfaati ile tereke alacaklısının menfaati arasında dengeli bir çözüm benimsemiş ve mirasın mirasçı tarafından kabulünü teşvik eden bir hüküm öngörmüştür.⁴⁹

⁴⁸ İmre ve Erman, 395; Çabri, Cilt II, 773; Fabrizio Andrea Liechti, ZGB Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch (Orell Füssli: Zürich, 2021), 4. Auflage, Art. 591, 1; Tuor, Schnyder, Schmid and Jungo, 916-917.

⁴⁹ İmre ve Erman, 395; Sendi Yakuppur, Resmi Defter Tutma ve Mirasın Tutulan Deftere Göre Kabulü (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 182; Kurt Wissmann, Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB, Art. 1-61 SchlT ZGB) (Basel: Helbing Lichtenhahn Verlag, 2003), 2. Auflage, Art. 591, 9; Tuor, Schnyder, Schmid and Jungo, 917.

TMK'nın 630. maddesine göre, mirasbırakanın kefaletten doğan borcu defterde ayrı bir yere yazılır ve mirasçılar mirası kayıtsız ve şartsız kabul etmiş olsalar bile bu borçtan, terekenin iflas hükümlerine göre tasfiyesi halinde kefalet sebebiyle alacaklı olanlara düşecek miktar oranında sorumlu olurlar.

B. Mirasçılarının Mirasbırakanın Kefalet Borcundan Sorumluluğunun Koşulları

Mirasçılarının mirasbırakanın kefalet borcundan sınırlı olarak sorumlu olmasının ilk koşulu, terekenin resmi defterinin tutulması ve kefalet alacağıının deftere kaydedilmiş olmasıdır.⁵⁰ Terekenin resmi defterinin tutulmasının talep edilmediği durumlarda mirası kayıtsız ve şartsız kabul eden mirasçı, terekenin bütün borçlarından ve bu kapsamda mirasbırakanın kefalet borcundan müteselsilen ve şahsen bütün malvarlığıyla sorumlu olur.

TMK'nın 619. maddesi uyarınca mirası reddetmeye hakkı olan her mirasçı, mirasbırakanın ölümünden itibaren bir ay içerisinde sulh mahkemesinden terekenin resmi defterinin tutulmasını talep edebilir. Anılan hükümdeki "*Mirası reddetmeye hakkı olan her mirasçı....*" ifadesi, terekenin resmi defterinin tutulmasını talep edecek kişinin mirasçılık sıfatının devam ediyor olmasına işaret etmektedir.⁵¹ Diğer taraftan kanun koyucunun amacı, mirasın reddinde olduğu gibi burada da mirasbırakanın borçlarından şahsen ve tüm malvarlığıyla sorumlu olacakları korumaktır. Bu nedenle defter tutulmasını talep edebilecek olanlar, mirasbırakanın borçlarından şahsen kendi malvarlığıyla sorumluluğu gündeme gelebilecek olan külli halefler, yani yasal ve atanmış mirasçılardır.⁵²

Terekenin resmi defterinin tutulması talebi bir aylık hak düşürücü süreye tabidir. Sürenin başlangıcı bakımından ret süresinin başlangıcına ilişkin hükümler uygulanır. Buna göre, yasal mirasçılar için terekenin resmi defterinin tutulmasını isteme süresi, kural olarak mirasbırakanın ölümünün

⁵⁰ Kefalet alacağı alacaklının kusuru sebebiyle deftere kaydedilmemiş ise, mirasçı deftere göre kabul eden mirasçılardan bu borçtan dolayı sorumluluğu bulunmamaktadır (Yakuppur, 182.). Ancak kefalet alacaklının kusuru olmaksızın deftere yazdıramadığı ya da bildirdiği halde deftere yazılmamış olan kefalet alacağı için mirasçı, zenginleşmesi oranında sorumlu olur (Yakuppur, 164; Daniel Abt, CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Art. 457-640 ZGB (Zürich: Schulthess Verlag, 2016), 3. Auflage, Art. 591, 7).

⁵¹ Oğuzman, 300; Kocayusufpaşaoğlu, 636; Çabri, Cilt II, 708; Antalya, 450; Serozan ve Engin, 526; Tuor and Picononi, BK, Art. 580, 4; Druey, 224.

⁵² Öztan, 411; İmre ve Erman, 83; Kocayusufpaşaoğlu, 636; Eren ve Yücer Aktürk, 520; Yakuppur, 53.

öğrenilmesiyle birlikte işlemeye başlar. Ancak mirasçıların mirasçı olduklarını daha sonra öğrenmeleri halinde süre, mirasçılık sıfatının öğrenilmesiyle başlar. Atanmış mirasçılar bakımından ise, mirasbırakanın ölümüne bağlı tasarrufunun kendilerine bildirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar.⁵³

Mirasbırakanın kefalet borcundan dolayı sınırlı sorumluluğunun bir diğer koşulu, resmi defter tutulmadan önce mirasın kayıtsız şartsız kabul edilmemiş olmasıdır. Başka bir ifadeyle, resmi defter tutulması sürecinden önce mirası kayıtsız şartsız kabul eden mirasçılar için mirasbırakanın kefalet borcundan doğan sorumluluğunu sınırlandıran hüküm uygulanmaz.⁵⁴ Terekenin resmi defteri tutulsa bile, öncesinde mirası kayıtsız ve şartsız kabul edenler, mirasbırakanın kefalet borcu da dâhil terekenin borçlarından müteselsilen ve şahsen bütün malvarlıklarıyla sorumludurlar.

Son olarak belirtmek gerekir ki, mirasçıların mirasbırakanın kefalet borcundan sorumlu olması, asıl borçlunun borcunu ödememesine bağlıdır. Asıl borçlunun borcunu ifa etmesi ya da asıl borcun herhangi bir sebeple sona ermesi halinde, mirasbırakanın kefalet borcu sona ereceğinden artık mirasçıların mirasbırakanın kefalet borcundan sorumluluğundan söz edilemez.⁵⁵

Terekenin resmi defterinin tutulması halinde mirasçının dört seçimlik hakkı bulunmaktadır. Bunlar; mirasın kayıtsız ve şartsız kabulü, mirasın reddi, resmi tasfiye ve mirasın tutulan deftere göre kabulüdür (TMK m. 627). Terekenin resmi defterinin tutulmasından sonra mirasçı, mirası kayıtsız ve şartsız kabul ettiği halde dahi mirasbırakanın kefalet borcundan sınırlı olarak sorumlu olur.

C. Mirasçıların Mirasbırakanın Kefalet Borcundan Sorumluluğunun Sınırı

Terekenin resmi defterinin tutulması halinde mirasçılardan her biri sulh mahkemesince belirlenen beyanda bulunma süresi içinde mirası reddettiğini veya resmi tasfiye istediğini ya da deftere göre veya kayıtsız şartsız kabul

⁵³ Dural ve Öz, 429-430; Kocayusufpaşaoğlu, 637; Serozan ve Engin, 527; Oğuzman, 301; İmre ve Erman, 384; Antalya, 450; Tuor and Picononi, BK, Art. 580, 11.

⁵⁴ Kocayusufpaşaoğlu, 643; Öztan, 417; Dural ve Öz, 436; Eren ve Yücer Aktürk, 530; Kılıçoğlu, Miras, 301; Yakuppur, 183; Çabri, Cilt II, 775; Wissmann, BSK-ZGB II, Art. 591, 5.

⁵⁵ Çabri, Cilt II, 775.

ettiğini beyan edebilir (TMK m. 627/I). Mirasçı, mahkemece belirlenen süre içinde beyanda bulunmamışsa, mirası tutulan deftere göre kabul etmiş olur (TMK m. 627/II).

Defter tutulmasından sonra sulh mahkemesince belirlenen süre içinde mirası kayıtsız şartsız kabul eden mirasçı, tereke borçlarından, herhangi bir sınırlama olmaksızın, sorumlu olurken; mirasbırakanın kefalet borcundan, terekenin iflas hükümlerine göre tasfiyesi halinde kefalet sebebiyle alacaklı olanlara ne düşecek idiyse ancak o miktarla sınırlı olarak sorumlu olur. Tereke aktif kefalet borcunu tamamen karşılamaya yetiyorsa herhangi bir sınırlama olmaksızın tamamen ödenir.⁵⁶ Ancak tereke aktif pasifleri karşılamaya yetmiyorsa o takdirde sınırlı sorumluluk söz konusu olur.

Mirasçılarının mirasbırakanın kefalet borcundan sorumluluğunu sınırlandıran hüküm, sadece mirası deftere göre kabul eden mirasçılar için değil, defter tutma sonunda mirası kayıtsız şartsız kabul eden mirasçılar bakımından da uygulama alanı bulur. Başka bir ifadeyle, TMK'nın 630. maddesi kapsamında mirasçılarının mirasbırakanın kefalet borcundan sorumluluğunun sınırlandırılmasının söz konusu olabilmesi için mirasçılardan birinin terekenin defterinin tutulmasını talep etmiş olması yeterli olup başka bir mirasçı mirası kayıtsız şartsız kabul etmiş olsa bile sorumluluğu sınırlandıran hükümden yararlanabilecektir.⁵⁷

Mirasçılarının mirasbırakanın kefalet borcundan dolayı sınırlı sorumluluğunun söz konusu olduğu durumda mirasçılarının sorumlu olduğu miktar tespit edilirken terekenin resmi tasfiyesi halinde kefalet alacaklısına düşecek miktar hesaplanmalıdır.⁵⁸ Örneğin, mirasbırakanın ölümü anında terekesinin aktifleri toplamı 400.000 TL, deftere kaydedilmiş borçlarının toplamı ise; 200.000 TL kredi borcu, 600.000 TL kefalet borcu olmak üzere 800.000 TL.'dir. Mirasbırakanın ölümünde mirasçısı olarak çocuğu sağdır. Mirasçının kefalet borcunu ödemek zorunda kalması halinde, terekenin pasifi aktifinden fazla olup aktifin pasifi karşılama oranı yüzde elli olacaktır. Bu durumda mirasbırakanın kefalet borcu yüzde elli oranında karşılanabileceğinden mirasçı 600.000 TL tutarındaki kefalet borcunun yalnızca yarısını ödemekle yükümlü olacaktır. Mirasçının mirası kabulü

⁵⁶ Çabri, Cilt II, 776; Serozan ve Engin, 531; Wissmann, BSK-ZGB II, Art. 591, 3.

⁵⁷ Kemal Fikret Arık, "Resmi Defter Tutma Müessesesi", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 2, (1957), 285; Kocayusufpaşaoğlu, 643; İmre ve Erman, 395; Yakuppur, 183.

⁵⁸ Konuya ilişkin örnekler için bkz. Yakuppur, 184 vd.

halinde 200.000 TL kredi borcu ve 300.000 TL kefalet borcu olmak üzere toplamda 500.000 TL borçtan şahsen tüm malvarlığıyla sorumlu olacağından terekeden karşılanamayan 100.000 TL için mirasçının malvarlığına başvurulabilecektir. Böyle bir durumda mirasçının mirası reddetmesi, muhtemel sonuçtur.

Buna karşılık mirasçının, terekeden elde edeceği zenginleşmenin, kefalet borcundan sorumluluğunun gündeme gelmesi halinde şahsi malvarlığıyla üstleneceği borç miktarından fazla olduğu ihtimalde mirası reddetmek yerine kabul etmesi daha muhtemeldir. Örneğin tereke aktifi 150.000 TL, deftere kaydedilmiş pasifleri toplamı 50.000 TL'dir. Deftere kaydedilmiş kefalet borcu 200.000 TL'dir. Terekenin pasifleri aktiflerinden fazla olup aktiflerin pasifleri karşılama oranı $150.000/250.000=3/5$ 'tir. Bu durumda terekenin iflas hükümlerine göre tasfiyesi halinde kefalet alacaklısına düşecek miktar 120.000 TL olur. Mirası tutulan deftere göre ya da kayıtsız şartsız kabul eden mirasçı 120.000 TL kefalet borcu ve 50.000 TL tereke pasifi olmak üzere toplamda 170.000 TL ödemek durumunda kalabilir. Buna karşılık kefalet borcundan sorumluluk gündeme gelmez ise, o takdirde $150.000-50.000=100.000$ TL zenginleşebilir. Bu durumda mirasçının kaybedeceği 20.000 TL'ye karşılık terekeden elde edebileceği 100.000 TL vardır. İşte böyle bir durumda mirasçının mirası kabul etme ihtimalinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Mirasçının mirasbırakanın deftere yazılı borçlarından dolayı hem tereke malları hem de şahsi malvarlığıyla sorumlu olması kuralı, kefalet borcundan dolayı sınırlı sorumluluk halinde de geçerlidir.⁵⁹

Alacaklının kusuru olmaksızın deftere kaydedilmemiş kefalet borcunun varlığı halinde, mirasçının bu kefalet borcundan hangi oranda sorumlu olacağına ilişkin TMK'nın 629/II. maddesi ile 630. maddelerinin birlikte uygulanmasının isabetli bir çözüm olacağı söylenebilir. Buna göre mirasçının kefalet borcundan sorumluluğunun sınırını, terekenin iflas hükümlerine göre tasfiyesi halinde kefalet sebebiyle alacaklı olanlara düşecek miktar oluşturacaktır. Bu miktar mirasçının terekeden elde edeceği miktarı aşarsa aşan kısımdan sorumlu olmayacaktır.⁶⁰

⁵⁹ Wissmann, BSK-ZGB II, Art. 591, 4; Abt, CHK-Handkom., Art. 591, 4.

⁶⁰ Yakuppur, 186.

D. Kefalet Borcundan Sorumluluğa İlişkin Sınırlamaların Diğer Şahsi Teminatlar Bakımından Geçerliliği

Mirasçının mirasbırakanın şahsi teminat borçlarından sorumluluğu sadece kefalet sözleşmesinden doğan borçları bakımından sınırlandırılmıştır. TMK'nın 630. maddesi kefaletin bütün türleri için uygulama alanı bulur. Adi kefalette olduğu gibi müteselsil kefalet, rücuyla kefalet hallerinde de sınırlı sorumluluk geçerlidir.⁶¹

Buna karşılık, kefalet dışında diğer şahsi teminatlardan kaynaklanan borçlar, TMK'nın 630. maddesinin kapsamında değildir. Kefaletle benzetmekle birlikte nitelik itibarıyla ondan ayrılan garanti sözleşmesinden doğan ya da teminat amaçlı borca katılmadan doğan borç, 630. maddede öngörülen sınırlama kapsamında olmadığından, mirasçılar deftere yazılan borcun tamamından sorumlu olurlar.⁶²

SONUÇ

Mirasçılarının, mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu, TMK'nın 599 ve 641. maddelerinde düzenlenmiştir. Anılan hükümler uyarınca, mirasbırakanın ölümüyle birlikte terekede yer alan ve miras yolu ile intikali mümkün olan tüm haklar ve aynı zamanda borçlar herhangi bir işleme gerek kalmaksızın, bir bütün olarak mirasçılara geçer. Mirasçılar mirasbırakanın borçlarından kural olarak şahsen ve müteselsilen sorumlu olurlar.

Mirasçılıktan çıkarılma, mirastan yoksunluk veya feragat sebebiyle mirasçılık sıfatını kazanamayan ya da mirası reddettiği için kazanmış olduğu mirasçılık sıfatını geçmişe etkili olarak kaybeden mirasçının, mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu bulunmamaktadır.

Mirasçılarının, mirasbırakanın borçlarından müteselsilen ve tüm malvarlıklarıyla şahsen sorumlu olmaları, alacaklıların menfaatini korurken, dış ilişkide alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olan mirasçı için ekonomik açıdan ciddi tehdit oluşturabilmektedir. Bu durumu dikkate alan kanun koyucu, müteselsil ve şahsi sorumluluk karşısında mirasçılarını korumaya yönelik bir takım düzenlemelere yer vermiştir. Bunlardan biri,

⁶¹ Çabri, Cilt II, 777; Yakuppur, 185; Wissmann, BSK-ZGB II, Art. 591, 1; Escher, ZK, Art. 591, 5,6; Tuor and Piconi, BK, Art. 591, 8; Abt, CHK-Handkom., Art. 591, 2; Liechti, ZGB Kommentar, Art. 591, 2.

⁶² İmre ve Erman, 396; Arık, 285; Çabri, Cilt II, 777; Yakuppur, 186; Escher, ZK, Art. 591, 5; Wissmann, BSK-ZGB II, Art. 591, 1; Tuor and Piconi, BK, Art. 591, 8; Abt, CHK-Handkom., Art. 591, 2; Liechti, ZGB Kommentar, Art. 591, 2.

terekenin resmi defterinin tutulması halinde deftere kaydolunan kefalet borcundan mirasçılarının sorumluluğunu sınırlandıran 630. maddede hükmüdür.

Kefalet sözleşmesi asıl borçluya şahsi bir teminat sağlama amaçlı bir sözleşme olduğundan, alacaklı, kural olarak asıl borçlunun borcu zamanında ifa etmemesi üzerine kefile müracaat edebilecektir. Başka bir ifadeyle, kefilin borcunun kural olarak tali olması nedeniyle, asıl borçlunun borcu ödememesi halinde kefilin sorumluluğu söz konusu olmaktadır. Bu durum terekenin borca batık olup olmadığı değerlendirilmesinde önem arz etmektedir. Şöyle ki, asıl borçlunun borcu ödemesi halinde kefil olan mirasbırakanın sorumluluğu sona erecek ve terekenin aktifleri pasiflerini karşılayabilecek durumda olacakken; asıl borçlunun borcu ödememesi ve kefilin sorumluluğuna başvurulması halinde terekenin pasifleri aktiflerinden fazla olabilecektir.

Mirasçının talebi üzerine tutulan deftere kaydolunan borçlar arasında mirasbırakanın kefalet borcu varsa, bu durumda da mirasçılarının mirasbırakanın kefalet borcundan dolayı sorumluluğuna ilişkin belirsizlik devam etmekte ve deftere yazılan kefalet borcunun mirasçı tarafından ödenmesi ihtimalinde miras tutulan deftere göre kabul eden mirasçı, terekenin aktifleri pasiflerini karşılayamadığı takdirde, tereke borcundan kendi malvarlığıyla sorumlu olabilmektedir.

Miras tutulan deftere göre kabul eden mirasçı bakımından ortaya çıkabilecek bu belirsizliği dikkate alan kanun koyucu, TMK'nın 630. maddesinde mirasçılarının sorumluluğunu sınırlandıran bir düzenleme öngörmüştür. Anılan düzenlemeyle mirasçılar ile kefalet alacaklısı arasındaki menfaat dengesi gözetilmiştir. Buna göre kefalet alacaklısı alacağının bir kısmına kavuşurken, mirasçılar da mirasbırakanın kefalet borcunun tamamından değil, terekenin iflas hükümlerine göre tasfiyesi halinde kefalet sebebiyle alacaklı olanlara düşecek miktar oranında sorumlu olurlar.

TMK'nın 630. maddesi kefaletin bütün türleri için uygulama alanı bulur. Buna karşılık, kefalet dışında diğer şahsi teminatlardan kaynaklanan borçlar, bu maddenin kapsamında değildir.

KAYNAKÇA

Abt, Daniel. *CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Art. 457-640 ZGB*. 3. Auflage, Zürich: Schulthess Verlag, 2016.

Arık, Kemal Fikret. “Resmi Defter Tutma Müessesesi”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 2, (1957); 245-288.

Ayanoğlu Moralı, Ahu. “Mirasın Açılmasından Önce Mirasçılardan Tereke Borçlarından Sorumluluğunda Geçerli Temel İlkeler ve Bu Sorumluluğun Sınırlandığı Haller”, Prof. Dr. Özer Seliçi'nin Anısına Armağan, BÜHFD, Özel Sayı, Cilt 11, Sayı 145-146, (2016); 555-586.

Baygın, Cem. *Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.

Berki, Şakir. “Türk Medeni Kanununda Mirasçılardan Mes’uliyeti”, AÜHFD, Cilt 25, Sayı 3, (1968); 115-150.

Bosshardt, Martina. *ZGB Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch*. 4. Auflage, Zürich: Orell Füssli Verlag, 2021.

Büchi-Wehinger, Claudia and Reich, Rahel. *ZGB Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch*. 4. Auflage, Zürich: Orell Füssli Verlag, 2021.

Çabri, Sezer. *Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 575-639)*, Cilt II. İstanbul: Onikilevha Yayınları, 2020. (C. II).

Çabri, Sezer. *Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 640-682)*, Cilt III. İstanbul: Onikilevha Yayınları, 2020. (C. III).

Druey, Jean N. *Grundriss des Erbrecht*. 5. Auflage, Bern: Stämpfli Verlag, 2002.

Dural, Mustafa ve Öz, Turgut. *Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku*. 17. Bası, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2021.

Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 24. Bası, Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.

Eren, Fikret ve Yücer Aktürk, İpek. *Türk Miras Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.

Escher, Arnold. *Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Das Erbrecht, Zweite Abteilung: Die Erbgang (Art. 537-640)*. 3. Auflage, Zürich: Schulthess Verlag, 1960. (ZK).

Göksu, Tarkan. *CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Art. 457-640 ZGB*. 3. Auflage, Zürich: Schulthess Verlag, 2016.

Graham-Siegenthaler, Barbara. *CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Art. 457-640 ZGB. 3. Auflage*, Zürich: Schulthess Verlag, 2016.

İnan, Ali Naim, Ertuş, Şeref ve Albaş, Hakan. *Miras Hukuku. 11. Bası*, Ankara; Seçkin Yayıncılık, 2022.

İmre, Zahit ve Erman, Hasan. *Miras Hukuku. 14. Bası*, İstanbul: Der Yayınları, 2018.

Kılıçoğlu, M. Ahmet. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler. 25. Bası*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2021.

Kılıçoğlu, M. Ahmet. *Miras Hukuku. 11. Bası*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2021. (Miras)

Kocayusufpaşaoğlu, Necip. *Miras Hukuku. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1992.*

Liechti, Fabrizio Andrea. *ZGB Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch. 4. Auflage*, Orell Füssli: Zürich, 2021.

Lorandi, Franco. "Erblasser, Erbeingemeinschaft, Erbe(n) und Erbschaft als Schuldner", *AJP*, (2012); 1372-1392.

Maraşlı Dinç, Yasemin. *Miras Hukukunda Külli Halefiyet İlkesi. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.*

Nomer, Haluk Nami. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler. 18. Bası*, İstanbul: Beta Yayınları, 2021.

Oğuzman, M. Kemal. *Miras Hukuku. 6. Bası*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1995.

Oğuzman, M. Kemal ve Öz, Turgut. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 2. 3. Bası*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017.

Öztan, Bilge. *Miras Hukuku. 10. Bası*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.

Piotet, Paul. *Schweizerisches Privatrechts, Vierter Band, Erbrecht, Zweiter Halbband. Basel und Stuttgart: Helbing Lichtenhahn Verlag, 1981. (SPR IV/2).*

Schaufelberger, Peter C. *Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB, Art. 1-61 SchlT ZGB). 2. Auflage*, Basel: Helbing Lichtenhahn Verlag, 2003. (BSK-ZGB II).

Schwander, Ivo. *Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB, Art. 1-61 SchlT ZGB). 2. Auflage*, Basel: Helbing Lichtenhahn Verlag, 2003. (BSK-ZGB II).

Serozan, Rona ve Engin, Baki İlkey. *Miras Hukuku ve Uygulama Çalışmaları. 7. Bası*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.

Tuor, Peter and Piconi, Vito. Berner Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Erbrecht, 2. Abteilung, Der Erbgang, Artikel 537-640 ZGB. 2. Auflage, Stämpfli Verlag: Bern, 1966. (BK).

Tuor, Peter, Schnyder, Bernhard, Schmid, Jörg and Jungo, Alexandra. Das Schweizerische Zivilgesetzbuch. 14. Auflage, Zürich: Schulthess Verlag, 2015.

Weibel, Thomas. Das Ende der Solidarhaftung der Erben. Basel, 2002.

Wissmann, Kurt. Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB, Art. 1-61 SchlT ZGB). 2. Auflage, Basel: Helbing Lichtenhahn Verlag, 2003. (BSK-ZGB II).

Wolf, Stephan. Berner Kommentar, Die Teilung der Erbschaft, Art. 602-619 ZGB. Bern: Stämpfli Verlag, 2014. (BK).

Wolf, Stephan and Hrubesch-Millauer, Stephanie. Grundriss des Schweizerischen Erbrecht. Bern: Stämpfli Verlag, 2017.

Yakuppur, Sendi. Resmi Defter Tutma ve Mirasın Tutulan Deftere Göre Kabulü. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.

